ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 19ης Νοεμβρίου 1992 *

Στην υπόθεση C-226/91,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Raad van Beroep te Amsterdam προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Jan Molenbroek

και

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. Murray, πρόεδρο τμήματος, G. F. Mancini και F. A. Schockweiler, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesauro
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Molenbroek, εκπροσωπούμενος από τον L. Andringa, δικηγόρο Άμστερνταμ·

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

— το Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, εκπροσωπούμενο από τους E. H. Pijnacker, δικηγόρο Άμστερνταμ, και G. R. J. de Groot, δικηγόρο Χάγης·

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. P. Hofstee, αναπληρωτή γενικό γραμματέα του Υπουργείου Εξωτερικών·

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την K. Banks και τον B. M. P. Smulders, μέλη της νομικής της υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Molenbroek, εκπροσωπούμενου από τον M. Steinmetz, δικηγόρο Άμστερνταμ, του Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον J. W. de Zwaan, βοηθό νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών, και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 9ης Ιουλίου 1992,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1992,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 24ης Ιουλίου 1991, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους, το Raad van Beroep te Amsterdam υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, διάφορα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Jan Molenbroek, δικαιούχου συντάξεως γήρατος, και του Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (στο εξής: SVB) ως προς τον καθορισμό του ύψους προσαυξήσεως που χορηγείται στον ενδιαφερόμενο λόγω της συντηρουμένης συζύγου του η οποία δεν έχει ακόμη συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδοτήσεως.

3 Από τη δικογραφία της υποθέσεως της κύριας δίκης προκύπτει ότι στις Κάτω Χώρες, δυνάμει του Algemene Ouderedomswet (νόμου περί γενικής ρυθμίσεως συντάξεων γήρατος, στο εξής: AOW), κάθε έγγαμος, άνδρας ή γυναίκα, δικαιούται με τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας του συντάξεως γήρατος η οποία, αν ο ενδιαφερόμενος έχει συμπληρώσει πλήρη περίοδο ασφαλίσεως 50 ετών, ισούται προς το 50 % του ισχύοντος καθαρού κατωτάτου μισθού. Ο δικαιούχος αυτής της συντάξεως, του οποίου ο συντηρούμενος σύζυγος δεν έχει ακόμη συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας, δικαιούται προσαυξήσεως η οποία, κατόπιν αιτήσεως του συζύγου, μπορεί να του καταβληθεί απ' ευθείας.

4 Από την 1η Απριλίου 1988, η μέγιστη σύνταξη εγγάμου, του οποίου ο συντηρούμενος σύζυγος δεν έχει ακόμη συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας, αντιστοιχεί προς τη σύνταξη αγάμου, δηλαδή προς το 70 % του καθαρού κατωτάτου μισθού, η δε μέγιστη προσαύξηση που μπορεί να του χορηγηθεί για τον εν λόγω σύζυγο ισούται προς το 30 % του καθαρού κατωτάτου μισθού. Από την ημερομηνία αυτή η χορήγηση και το ύψος της προσαυξήσεως εξαρτώνται πάντως, με την επιφύλαξη ορισμένων μέτρων μεταβατικού χαρακτήρα, από τα εισοδήματα του συζύγου. Πράγματι, τα εισοδήματα που πραγματοποιεί αυτός από την άσκηση επαγγελματικής έμμισθης ή ανεξάρτητης δραστηριότητας ή που συνδέονται με μια τέτοια δραστηριότητα αφαιρούνται, αναλογικώς σε ορισμένες περιπτώσεις, από την προσαύξηση.

5 Δυνάμει του AOW χορηγήθηκε στον Molenbroek από την 1η Μαΐου 1990, με τη συμπλήρωση του 65ου έτους της ηλικίας του, πλήρης σύνταξη εγγάμου άνδρα, ίση προς το 70 % του καθαρού κατωτάτου μισθού. Ενόψει του γεγονότος ότι η, νεότερη, σύζυγός του εξακολουθούσε να λαμβάνει επίδομα λόγω ανικανότητας προς εργασία, το SVB αφαίρεσε το εισόδημα αυτό, μέσα στα επιτρεπόμενα όρια, από την προσαύξηση που εδικαιούτο ο Molenbroek δυνάμει του AOW, οπότε η προσαύξηση αυτή ανήλθε τελικά σε 27,70 % της προβλεπομένης μεγίστης προσαυξήσεως.

6 Κατόπιν προσφυγής που άσκησε ο Molenbroek κατά της αποφάσεως του SVB περί μειώσεως της προσαυξήσεως, το Raad van Beroep te Amsterdam αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία, μέχρις ότου το Δικαστήριο απαντήσει στα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, την έννοια ότι η διάταξη αυτή αντιτίθεται σε εθνική νομοθετική ρύθμιση περί ασφαλίσεως γήρατος η οποία — χωρίς διάκριση φύλου — εξαρτά τη χορήγηση και το ύψος προσαυξήσεως στον δικαιούχο συντάξεως λόγω του συζύγου του που δεν έχει συμπληρώσει το 65ο έτος της ηλικίας του αποκλειστικά από το αν ο νεότερος σύζυγος έχει εισοδήματα από ή σε σχέση με εργασία, όταν η ρύθμιση αυτή έχει ως συνέπεια ότι λαμβάνεται υπόψη για τη χορήγηση προσαυξήσεως σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός ανδρών απ' ό,τι γυναικών;

2) α) Έχει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, την έννοια ότι η διάταξη αυτή αντιτίθεται στην εφαρμογή της αναφερόμενης στο ερώτημα 1 διατάξεως της εθνικής νομοθετικής ρυθμίσεως, η οποία έχει ως σκοπό τη διασφάλιση ελαχίστου ορίου συντηρήσεως σε δικαιούχους συντάξεως οι οποίοι επιβαρύνονται με τη συντήρηση νεότερου συζύγου, η οποία όμως συγχρόνως συνεπάγεται τη χορήγηση προσαυξήσεως λόγω του νεότερου συζύγου, ο οποίος έχει χαμηλό ή και καθόλου εισόδημα από εργασία, όταν ο δικαιούχος συντάξεως έχει, παράλληλα με το επίδομά του βάσει του AOW, ίδια έσοδα από ή σε σχέση με εργασία, όπως συμπληρωματική σύνταξη από ταμείο συγκεκριμένου κλάδου ή εισόδημα από περιουσία, οπότε στις περιπτώσεις αυτές δεν συντρέχει κατ' αρχήν περίπτωση διασφαλίσεως του κοινωνικώς ελαχίστου ορίου συντηρήσεως.

β) Μπορεί η εφαρμογή της εθνικής νομοθετικής διατάξεως που αναφέρεται στο ερώτημα 1 και η οποία έχει ως συνέπεια ότι ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός ανδρών απ' ό,τι γυναικών λαμβάνει προσαύξηση λόγω του νεότερου συζύγου να δικαιολογηθεί στο πλαίσιο της οδηγίας 79/7 λόγω του χαρακτήρα του AOW ως προβλέψεως κατώτατης παροχής, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η προσαύξηση μπορεί να επεκτείνεται και σε καταστάσεις στις οποίες δεν είναι αναγκαία για τη διασφάλιση επαρκούς ελαχίστου ορίου συντηρήσεως ως προς τον δικαιούχο συντάξεως και τον νεότερο σύζυγο;

3) Συνεπάγεται παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 σε περιπτώσεις όπως η υπό κρίση το ότι δικαιούχοι συντάξεως των οποίων ο σύζυγος είναι κάτω των 65 ετών μπορούν να προβάλλουν αξίωση σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από ενδεχόμενα εισοδήματα του νεότερου συζύγου από ή σε σχέση με εργασία, για (πλήρη) προσαύξηση;»

Με διάταξη της 9ης Ιουλίου 1992, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) χορήγησε στον προσφεύγοντα της κύριας δίκης το ευεργέτημα πενίας.

8 Στην έκθεση ακροατηρίου εκτίθενται διεξοδικώς τα περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης, η εξέλιξη της διαδικασίας καθώς και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας επαναλαμβάνονται κατωτέρω μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

9 Με τα δύο πρώτα προδικαστικά ερωτήματα, που ενδείκνυται να εξεταστούν από κοινού, το εθνικό δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 αντιτίθεται, στο πλαίσιο εθνικής νομοθεσίας περί ασφαλίσεως γήρατος, στο να εξαρτάται, αδιακρίτως φύλου, η χορήγηση και το ύψος προσαυξήσεως που μπορεί να χορηγηθεί στους δικαιούχους συντάξεως των οποίων ο συντηρούμενος σύζυγος δεν έχει ακόμη συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδοτήσεως αποκλειστικά από τα εισοδήματα που πραγματοποιεί ο σύζυγος από επαγγελματική δραστηριότητα ή σε συνάρτηση με μια τέτοια δραστηριότητα, εξαιρουμένων άλλων εισοδημάτων τα οποία ενδεχομένως πραγματοποιεί ο δικαιούχος της συντάξεως, όταν αυτό συνεπάγεται ότι πολύ μεγαλύτερος αριθμός ανδρών απ' ό,τι γυναικών λαμβάνουν την προσαύξηση και ότι αυτή μπορεί να χορηγείται ακόμη κι αν δεν είναι αναγκαία για την εξασφάλιση ενός ελαχίστου ορίου συντηρήσεως για τον δικαιούχο της συντάξεως και τον σύγυζό του.

10 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί κατ' αρχάς ότι, όπως το Δικαστήριο δέχτηκε με την απόφαση της 11ης Ιουνίου 1987, 30/85, Teuling (Συλλογή 1987, σ. 2497, σκέψη 12), από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 προκύπτει ότι απαγορεύεται η χορήγηση προσαυξήσεως συντάξεως λόγω συντηρουμένου συζύγου, όταν η προσαύξηση αυτή στηρίζεται άμεσα ή έμμεσα στο φύλο των δικαιούχων.

11 Στη συνέχεια, πρέπει να επισημανθεί ότι, στην ίδια απόφαση (σκέψη 13), το Δικαστήριο έκρινε ότι ένα σύστημα παροχών που προβλέπει προσαυξήσεις που δεν στηρίζονται άμεσα στο φύλο των δικαιούχων, αλλά σταθμιζόμενες με βάση την περιουσιακή και οικογενειακή τους κατάσταση, και από τις οποίες προκύπτει ότι ένα σαφώς μικρότερο ποσοστό γυναικών απ' ό,τι ανδρών μπορεί να λάβει τέτοιες προσαυξήσεις είναι αντίθετο προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7, αν αυτό το σύστημα παροχών δεν μπορεί να δικαιολογείται από λόγους που αποκλείουν κάθε διάκριση στηριζόμενη στο φύλο.

12 Από τη διάταξη περί παραπομπής, καθώς και από τις γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, προκύπτει ότι δεν αμφισβητείται ότι άνδρες είναι αυτοί που λαμβάνουν κυρίως την προσαύξηση για την οποία πρόκειται στην κύρια δίκη. Η κατάσταση αυτή οφείλεται στο γεγονός, αφενός μεν, ότι σ' ένα ζεύγος ο άνδρας είναι συνήθως ο μεγαλύτερης ηλικίας σύζυγος, αφετέρου δε, ότι ο άνδρας, ακόμη και στις περιπτώσεις όπου είναι ο μικρότερης ηλικίας σύζυγος, διαθέτει συχνότερα απ' ό,τι η γυναίκα σε παρόμοια κατάσταση εισοδήματα από εργασία τα οποία κωλύουν τη χορηγήση προσαυξήσεως στη γυναίκα που δικαιούται συντάξεως.

13 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι μια νομοθεσία όπως η υπό κρίση, βάσει της οποίας η χορήγηση και το ύψος προσαυξήσεως συντάξεως στον δικαιούχο της συντάξεως αυτής εξαρτάται αποκλειστικά από το εξ εργασίας εισόδημα που πραγματοποιεί ο μικρότερης ηλικίας σύζυγος, καταλήγει κατ' αρχήν σε έμμεση δυσμενή διάκριση σε βάρος των γυναικών εργαζομένων σε σχέση με τους άνδρες εργαζομένους, η οποία αντιβαίνει προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7, εκτός αν η εν λόγω νομοθεσία δικαιολογείται από αντικειμενικούς παράγοντες ασχέτους προς κάθε διάκριση στηριζόμενη στο φύλο. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι αυτό συμβαίνει όταν τα επιλεχθέντα μέσα ανταποκρίνονται σε θεμιτό σκοπό της κοινωνικής πολιτικής του κράτους μέλους για τη νομοθεσία του οποίου πρόκειται, είναι κατάλληλα για να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος με την πολιτική αυτή σκοπός καθώς και αναγκαία προς τούτο (βλ. την απόφαση της 7ης Μαΐου 1991, C-229/89, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1991, σ. I-2205, σκέψη 19).

14 Εν προκειμένω, πρέπει, κατ' αρχάς να υπογραμμιστεί ότι από τη δικογραφία προκύπτει ότι η παροχή που χορηγείται βάσει του AOW έχει τον χαρακτήρα βασικής παροχής υπό την έννοια ότι αποβλέπει να εξασφαλίσει στους ενδιαφερομένους εισόδημα ίσο προς το ελάχιστο όριο συντηρήσεως, ανεξάρτητα από τα εισοδήματα που ενδεχομένως αυτοί έχουν από άλλες πηγές.

15 Στη συνέχεια, πρέπει να τονιστεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη δεχθεί ότι η χορήγηση εισοδήματος ίσου προς το κατώτατο κοινωνικό εισόδημα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής πολιτικής των κρατών μελών και ότι τα κράτη αυτά διαθέτουν εύλογο περιθώριο εκτιμήσεως, όσον αφορά τη φύση των μέτρων κοινωνικής προστασίας και τους συγκεκριμένους τρόπους πραγματοποιήσεώς τους (προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψεις 22 και 23).

16 Τέλος, διαπιστώνεται ότι η εθνική νομοθεσία για την οποία πρόκειται στην κύρια δίκη, μη λαμβάνοντας υπόψη τα άλλα εισοδήματα που πραγματοποιεί ενδεχομένως ο δικαιούχος συντάξεως γήρατος για τον καθορισμό της προσαυξήσεως που μπορεί να λάβει λόγω του μικρότερης ηλικίας συζύγου του, έχει ως αποτέλεσμα τη χορήγηση στους συζύγους συνολικού εισοδήματος ίσου προς αυτό το οποίο θα δικαιούνται όταν αμφότεροι θα έχουν δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως, οπότε η προσαύξηση, κατά συνέπεια, θα καταργηθεί.

17 Το σύστημα των προσαυξήσεων είναι επομένως απαραίτητο για τη διατήρηση του χαρακτήρα του AOW ως βασικής παροχής που χορηγείται βάσει αυτού, καθώς και για την εξασφάλιση στους συζύγους, από τους οποίους ο ένας δεν έχει ακόμη συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδοτήσεως, εισοδήματος ίσου προς το κατώτατο κοινωνικό εισόδημα που θα έχουν, όταν αμφότεροι θα έχουν δικαιώμα συνταξιοδοτήσεως.

18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η προσαύξηση χορηγείται σε πρόσωπα για τα οποία, ενόψει των εισοδημάτων που πραγματοποιούν από άλλες πηγές, δεν είναι αναγκαία για να εξασφαλιστεί ένα ελάχιστο όριο συντηρήσεως δεν μπορεί να επηρεάσει τον χαρακτήρα του επιλεγέντος μέσου ως αναγκαίου ενόψει του επιδιωκομένου σκοπού.

19 Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι η εν λόγω εθνική νομοθεσία ανταποκρίνεται σε θεμιτό σκοπό κοινωνικής πολιτικής, προβλέπει προσαυξήσεις κατάλληλες για την επίτευξη του σκοπού αυτού και αναγκαίες προς τούτο και, επομένως, δικαιολογείται από λόγους άσχετους προς τη δυσμενή διάκριση λόγω φύλου.

20 Επομένως, στα δύο πρώτα ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι δεν εμποδίζει την εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας περί ασφαλίσεως γήρατος η οποία, χωρίς διάκριση λόγω φύλου, εξαρτά τη χορήγηση και το ύψος της προσαυξήσεως που μπορούν να λάβουν οι δικαιούχοι συντάξεως, των οποίων ο συντηρούμενος σύζυγος δεν έχει ακόμη συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδοτήσεως, αποκλειστικά από τα εισοδήματα που πραγματοποιεί ο σύζυγος από επαγγελματική δραστηριότητα ή σε σχέση με μια τέτοια δραστηριότητα, ακόμη και αν η νομοθεσία αυτή έχει ως αποτέλεσμα ότι πολύ μεγαλύτερος αριθμός ανδρών απ' ό,τι γυναικών λαμβάνουν την προσαύξηση.

21 Ενόψει της απαντήσεως που δόθηκε στα δύο πρώτα προδικαστικά ερωτήματα, δεν χρειάζεται να αποφανθεί το Δικαστήριο επί του τρίτου ερωτήματος που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο και το οποίο αφορά τις συνέπειες, σε περιπτώσεις όπως αυτή την οποία αφορά η διαφορά της κύριας δίκης, από ενδεχόμενη παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7.

Επί των δικαστικών εξόδων

22 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με διάταξη της 24ης Ιουλίου 1991, το Raad van Beroep te Amsterdam, αποφαίνεται:

Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι δεν εμποδίζει την εφαρμογή εθνικής νομοθεσίας περί ασφαλίσεως γήρατος η οποία, χωρίς

διάκριση λόγω φύλου, εξαρτά τη χορήγηση και το ύψος της προσαυξήσεως που μπορούν να λάβουν οι δικαιούχοι συντάξεως, των οποίων ο συντηρούμενος σύζυγος δεν έχει ακόμη συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδοτήσεως, αποκλειστικά από τα εισοδήματα που πραγματοποιεί ο σύζυγος από επαγγελματική δραστηριότητα ή σε σχέση με μια τέτοια δραστηριότητα, ακόμη και αν η νομοθεσία αυτή έχει ως αποτέλεσμα ότι πολύ μεγαλύτερος αριθμός ανδρών απ' ό,τι γυναικών λαμβάνουν την προσαύξηση.

Murray Mancini Schockweiler

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Νοεμβρίου 1992.

Ο Γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος του δευτέρου τμήματος

J. L. Murray